[?]EN 6 MYNGE.

Byxil orolnuudai proletaarinar, negedegty!

BURIAAD-MONGOL YNEN

[?]yxexolboonoi Komuniis (bolьşeviig) Paartiin Buriaad-[M]ongol Moziin Komiteedoi, Buriaad-Mongol Avtonoomito [So]veed Socialiis Respyyblikiin Tybei Gyisedxexe Komiteedoi ba [pr]ofsojuuzuudai Buriaad-Mongol Soveedoi yder byriin eorgan

№ 58 (2091)
1937 onoi MAARTIIN
12

14-dxi zilee garba.

Ulaan-Yde
BMASSR

1917 ondo Rosiin proletaarinar tariaaşadtai xamtaraza fevraaliiin revoliuuca xeed, maartiin 12-to xaan zasagii unagaahan baina. Tere geheer xorin zilei oi gyiseвe.

Kazaarmada soldaaduudai miiting bolhonoi zurag.

[U]laan-Yde—Moskvaa saniin ajanda [xa]maadagşadta oorden xaira olgoxo tuxai

[SS]R Xolboonoi Tybei Gyisedxexe Komiteedoi togtool

[S]SSR Xolboonoi Tybei Gyisedxexe Komiteedoi togtooxonь:

Ulaan-Yde—Moskvaa marşruudtaigaar 6045 kilo[m]eetrei saniin ajaniii dyyrgehen, saniin ajanai komaan[d]a xamaadagşad, Buriaad-Mongol respyyblikiin kom[s]omoolşuud—basagad nyxed **V. G. Liybiimskaja, M. У. [X]aaxalova, S. A. Texeejeva, J. A. Konstantinova, N. [I.] Synkyyjeva**, ajanai komandoor nyx. **L. N. Bobiikin** komaandiin poliitikiin xytelberilegşe nyx. **A. S. Sa[z]oonov** gegşedte „Xyndiin Temdegei" oorden-xaira[n]udii olgoxo.

[SS]R Xolboonoi Tybei Gyisedxexe Komiteedoi tyryylegşe M. KALIININ.

[SS]R Xolboonoi Tybei Gyisedxexe Komiteedoi sekretaarь I. AKUULOV.

[Ul]aan-Ydehee Moskvaa xyrter jabagaar-sanaar ajan[d]a xamaadagşad nyxed: L. Konstantiinovada, [N.] Texeejevada, M. Xaaxalovada, V. Liybiimskaja[d]a, komandoor L. Bobiikinde, politryyk A. Sazoonovto

Byxexolboonoi komuniis paartiin moziin komi[te]ed, BMASSR-ei Tybei Gyisedxexe Komiteed ba Ara[da]i Komisaarnarai Soveed bolbol Taanarai Soveed [Xo]lboonoi deede xaira-oordenuudii abahantai daşa[r]duulan Buriaad-Mongoloi respyyblikiin byxii azal[ş]d, paartitai ba paartigyi bolьşeviiguudai nerehee [x]uun amarii xyrgene.

Ene ajan jabadaldaa taanarai xaruulhan erelxeg [zo]rimgoi ba jamarş berxeşeelnyydei urda zogsongyi [g]ehen zorilgoo gyiseexiin tyløø xatuu bexieer te[m]esehen zişeetnai manai aldarta zaluuşuudii ba by[x]i azalşadii socialiis exe oronoigoo aldar solodo by[ry]jixe xereg yile bytøøxiinь zorigzuulan baina.

Taanarai abhan xaira bol Leenin—Staalinai paar[ti]in aguu jixe xeregei tyløø ba komuniizm xeregei [ty]løø yşøø şangaar temesexii taanarii uriaalana.

BK(b) P-n Buriaad-Mongol Moziin Komiteed.
BMASSR-ei Tybei Gyisedxexe Komiteed.
BMASSR-ei Aradai Komisaarnarai Soveed.

Komsomooloi Ceentr Komiteedto

Moskvaa. Maartiin 9-ei yder Komsomooloi Ceentr [K]omiteedto Ulaan-Ydehøø—Moskvaa xyrter saniin geroi[n]g ajaniii dyyrgehen, Buriaad-Mongol respyyblikiin [er]elxeg zorigto basagadtai uulzalga bolbo.

Ene uulzalgada komsomooloi Ceentr Komiteedoi [se]kretaarьnuud nyxed **Lykьjaanov, Fajnberg, Gorşee[v], Verşkoov, Vasiilьjeva**, fizkylьtyyre ba spoortiin [xe]regii erxilexe Byxexolboonoi Komiteedoi tyryylegşe [n]yx. **Xaarçenko** gegşed bailsaba. Myn ene uulzalga dee[r]e komsomooloi Buriaad-Mongol moziin komiteedoi sek[re]taarь nyx. **Şylyynov** bailsahan baina.

Sanaşad øøhedeingee baidal, huralsal tuxai, Bu[ria]ad Mongol aradai nyx. Staalinda xyrgehen xaluun [a]marşalalgii Moskvaa jaaza asarhanaa xøøreze ygehen [ba]ina.

Komsomooloi Ceentr Komiteedoi nerehee nyx. [L]ykьjaanov sanaşadii amarşalaxa zuuraa, ene ajanai [ab]uu jixe udxa şanartai baihaniii tusgaar temdeglehen [ba]ina. Ulaan-Yde—Moskvaa ajan mete gaixamşag am[zal]ta bolbol Buriaad-Mongol respyyblikiin socialiis bai[g]ulaltadaxi amzaltanuudai yre myn geeşe geze nyx. [L]ykьjaanov myn temdeglehen baina. (TASS).

BMASSR-ei TGKei-gurbadugaar sessi dyyrebe

Maartiin 9-ei yder, BMASSR-ei Tybei Gyisedxexe Komiteedoi gurbadugaar seessiin eseslelgiin zasedaani deere Gazar tariaalangai Arkom nyx. Markiizovoi elidxelii daguulan nyxed **Cereenov, Zandaanov**—E-Bulgadai aimagai gyisedxexe komiteedoi tyryylegşe, Maxuutova—Booxonoi aimagai gyisedxexe komiteedoi tyryylegşe, **Şnejd, Verxodvybov** gegşed yge xelehen baina.

BMASSR-ei Tybei Gyisedxexe Komiteedoi tyryylegşe nyxer **Dampiloon** yge xelebe.

Nyxer Dampiloonoi yge xelehenei udaa, yge xelelge xaagdaza, nyxed Dorziijev ba Markiizovoi elidxelnyyd tuşaa togtool gargaba.

Seessi 1936 onoi biydzeedei gyisedxel ba 1937 onoi biydzeed tuxai toosooji negen duugaar batalan abhan ba xabarai tariigiin beledxel tuşaa azuudalda tusxai şiidxeberi batalan abhan baina.

Seessiin ene zasedaani deere emxidxelei asuudalnuud zyblegdehen baina. Seessi BMASSR-ei AKS-oi tyryylegşii orologşodo nyxer **P. F. Neeçesii** tomiloxo tuxai, jystiiciin ba socialiin tedxemziin arai komisariaaduudii bii bolgoxo tuxai BMASSR-ei TGK-oi preziidiymei togtoolii batalaba.

BMASSR-ei jystiiciin Arkom donyx. **J. S. Cereenov** oo socialiin tedxemziin arkomdo nyx. **N. I. Ivanoov** batalagdahan baina.

Eneegeer, BMASSR-ei Tybei Gyisedxexe Komiteedoi gurbadugaar seessi øøreingee xydelmeri dyyrgebe.

JAAZA AMZAITA OLOOB?

Ulaan-Ydiin zooniin Sajaantiin selьsoveedoi „MOPR" geze kolxooz modobeledxelei sezoonoi tvsebii fevraaliiin 18-da xysed dyyrgebe.

Modobeledxel deere oilguulamziin xydelmeri erxim hainaar jabuulza, staxaanovtanai dyreşel şadabariii zybøør xeregleze şadahan deerhee ene kolxooz amzalta olobo. Gadana kolxoozdonь komsomooloi exin organizaaciin xydelmeri hain jabana.

C. B.

Hurguulitaiş klyybteiş tolxonь

Exired-Bulzad. Kylenkelei „Paartiin 17 xuralai" neremzete kolxooz Soveeduudai VIII Onso Xuralai şiidxeberii xelseze tanilsaad, kolxoozdoo zil byride 45 xyygedei huralsaza baixa exin şatiin hurguuliiin ger ba 120 huuritai nege şine klyyb bariza geze ujalga abaad, terenee bariza dyyrgexee baina.

Myne hurguuliingaa gerei bariigiin 80 proceentiinь dyyrgebe. Kolxoozoi tyryylegşe nyx. Anxaalov bariigiin brigadiir nyx. Jelbedeerov gegşed hurguuliingaa gerii jixexe main negen xyrter sym bariza haxabdi geze naiduulana.

C. B.

Bide, pytiilovoixid exilee həmdi

A. Miroo şnikov

Zabastoovkada xamaadagşa, anxa Pytiilovoi zavoodoi xydelmerişen, mynee Kiirovoi zavoodoi traansportiin xeltesei naçaalьnig.

1917 onoi janvaarьda Petrograadai Pytiilovoi zavood deere staaçka exilee hen.

Produuktiin yne sen yder byri deeşeleze, zarьmandaa produukta abxa geeşe jixe berxe bolşohon—iime baihan jym. Hariin salin 10 yderte araixan xyrdeg belei. Iime baidalda baihan xydelmerişedei duraa gutaza, orjolon bodoxonь gaixalangyi hen.

Bolьşeviiguudai uriaalaar niite zavoodoi miiting boldog baihan jym. „Nikolai II şunaxai şuhaşa zasagta Rosiin proletariaadai eris dai ygexe yder dyteleze baina" geze bolьşeviiguudai proklamaaca soo xelegdehen ygenyydii xeden mingaad xydelmerişed hanaza jabahan baigaa.

Fevraaliiin 8-da (xuuşan liteer) manai 2 minga şaxuu xydelmerişed xydelmeriiingee hyyleer xuuşan çasoovniiin dergede suglaraa hen.

Ende Pytiilovoixid bolьşeviiguudai zoxioohon rezoliuucii negen duugaar abhan baina. Ene rezoliuuca soonь: „Monaarxiii hyneøje" „Dainda-dain!" „Şag zuuriin revoliuucan zasag-mandatugai" gehen loozonguudaar xara soodniiin dyymiin urdahaa temesen oroxo şuxala geze xelegdehen baigaa. 1917 onoi fevraaliiin 10-da dyymiin bolьşeviig fraakcii syydlehenei 2 zil bolhon yder, ba fevraaliiin 14-de, Gyrenei Dyymiin neegedehen yder bidener deere dursagdahan loozonguudii urdaa bariza 'gudamza garaad, byxii goorod sooguur jabahan baigaabdi.

Tiin jabatarnai Neevsk prospeektda maniii poliica ugtaa hen. Ende olon nyxednai aarestda abtahan ba olon pyxednai soxiuulhan şarxatahan baina.

Fevraaliiin 18-da manai za voodoi Lafeetno-ştaampovoçna masterskoi zabastoovka xee hen. Xydelmerişed bolbol saliingiin nai 50 proc. jixe bolgogtii gehen erilte xehen baigaa. Zavoodoi direektor—generaal-majoor Dybniicki gegşe masterskoin delegaadnarii øøreingee kabineedhaa yldexe zuuraa, xerbee zabastoovkoo ene geheer boliuulaagyi haatnai xydelmeriheetnai xeen yldexeb geze zanahan baigaa. Gebeş, tereenei zanalta xeniiiş soşoohongyi baiba xa.

Lafeetçiguudai zabastoovkii emxidxehen bolьşeviiguud, zabastoovkii byxii zavood deere taraaxii oroldohon jym. Tiin tere ydertee lafeetçiguudai zabastoovkada yşøø xeden ceexnyyd niilee hen.

Fevraaliiin 20-oi ygleegyyr, manai zavoodoi jixenyyd ceexnyydhee xorin xydelmerişed daxin zavoodoi direektorto orohon baigaa. Direektor-generaal gedeg zabastoovka bolbol... exe orondomnai xorotoi... jabadal geeşe ... geze zergeer „nomnol" xeleze baitaranь xydelmerişed taha dyyreed:

—Ene manda xeregtei bişe! Bidener bolbol, zavoodhoo gargagdagşadii høørgenь busaaxa, zavoodhoo seregyyd ba poliicii xolodxoxo, suglaa xexii zybşøøxe ba saliin jixe bolgoxo gehen manai eriltenyydii xangaxii xysenebdi— gehen baina.

Tiin byxii zavood deere miitingnyyd bolzo exilhen baina. „Zuram saxixiin" tulda elsegeedehen xeheg seregyyd jyyş xeegyi. Poliica bolbol aigaad proxodnoi kontoorhoo garaagyi ceexnyydei adminstraaca ygei bolsoo. Xydelmerişed bolbol xaanta zasagii unagaaxa, dain seregii zogsooxo gehen poliitikiin eriltenyydii xedeg boloo hen.

Pytiilovoi zavoodoi nege bişiixan masterskoin ekonoomiis staaçka bolbol xeden yder yngerhen xoino Petrograadai proletariaadai aguu jixe staaçka bolzo delgerexe jym geze tiixede xemneiş hanaagyi belei.

(„Izveestii" № 53).

ISTOORIN SPRAAVKA

1917 ondo Rosiido bolhon fevraaliiin byrzyaazin-demokraatis revoliuuca

SSSR-ei aguu jixe socialiis revoliuuciin zamda uşarhan nege yje

1917 onoi fevraaliiin byrzyaazin-demokraatis revoliuuca bolbol Rosiin geroilig proletariaadai ba terenei udaridaza jabahan zebsegtei tariaaşan, soldaad oloniitiin zyghee xaan zasagii tyrin bazuuza orohon ilaltata ştyyrm myn baigaa. Xeden yje zajaanai togtozo baihan monaarxi, vostaanilhan xydelmerişedte ba soldaaduudta soxiuulza, oroidool xedexen yder soo unahan baina. Byxedelxeidexinei tyyxiin talaar şuxala xede xeden eere baidalnuudai eb negeden zoxildohon deerehee tiixede bolhon uşaralnuud xurdan tyrgen ba saxilgaan mete baihan jym. 1905-1907 onuudai gurban zilde orosoi proletariaad revoliuucan eneergieeree angiin aguu jixe temesel xeegyi haanь, ene xojordxi revoliuuca, eneenei exineinь şatiin dyyrgelte, iime xurdanaar bolxogyi baigaa geze Leenin bagşa xelehen baidag. Imperialiis dain bolbol „yzegdeegyi xysetei ekonoomikan, poliitikan nacionaaliin ba internacionaaliin kriizisyydii byxe delxei deere yydxehen ba angiin temeselii ulam tyrgedxen ulam xursadxahan jym.

V. I. Leeninei xelehen johoor delxeidexinei imperialiis dain bolbol revoliuuciin „xamagai xysete" „rezisioor", aguu jixe tyrgedxegşe myn bolxodonь şuha bogoor budagdahan „romaanovtanai monaarxiin terge" gente xymerize unahan jym. Xaanta Rosiin dotoroinь baidal zigşyyriteigeer zadagairahan ba proletariaadanь altxabtar revoliuucaşa baihan tula, revoliuucan kriizis xamaghaa tyryyn hyzeren yydehen baina geze Leenin xelehen jym.

Rosiin geroilig proletariaadai avangaard, voozdь, emxidxegşe myn bolxo bolьşeviig paarti bolbol xaan zasagii tyrin tylxixe ştyyrmde revoliuucan oloniitii xyteleze jabahan jym. Revoliuucii emxidxexe ba beledxexe talaar paartiin yni udaan ba ysedeer temesehenei aşa tuhaar ene ilalta xegdehen baina. Revoliuuciin ilalta xezeeş eeree jiredeg ygei. Ene ilaltii beledxexe ba daigaar abxa xeregtei. Gansaxan le, xysetei, revoliuucan, proletariaadai paarti eneeniii beledxeze, dailan abza şadaxa geze manai sesen Staalin hurgadag. Ene 1937 onoi nojaabrьda SSSR-ei ba byxii delxein azalşadai 20 zileinь bajarii hain yderlexee baihan delxeidexinei exindygeer ilaltata socialiis revoliuucii bolьşeviig paarti beledxehen ba emxidxehen baina.

Olon ulasai gyn udxa şanartai baihan fevraaliiin byrzyaazin demokraatis revoliuuca bolbol ilaltata Oktiaabrьda xyrxiin nen şuxala etaap myn bolzo ygehen baina, jaagaad be gexede, imperialiis dainiii grazdaan dain bolgoxo tuxai Leeninei loozongii delxeidexinei imperialiis iragiin baidal sooguur fevraaliiin revoliuucalaar bejelyylze exilegdehen jym.

Leenin ba Staalin tyryytei bolьşeviig paarti anxan bii bolhon saghaa xolşo, revoliuucan temesel dotor proletariaadai gegemooniii ymeeren xamagaalhan baina. 1905 onoi revoliuuciin yjehee xolşo xaan zasagtai naimaataldaza zybşeerel s deg bolhon koontrrevoliuucan byrzyaaziin xuuran mexelexe yyrgeteiji bolьşeviig paarti eliryylze jabaa. Maarksiizmiin revoliuucan hurgaal ba tradiica zanşalda ynen jabahan manai paarti xaan zasagtai ebseşegyi temesel xee. Ezen xaanta zasagii unagaalga bolbol byrzyaazin-demokraatis revoliuuciin socialiis revoliuuca bolzo urgan xygzexiin tylee, proletaariin diktatuurii baiguulxiin tylee, socialiizmiin ilaxiin tylee temesexe temeselei zamda uşarxa etaap myn geze bolьşeviig paarti yzemzeldeg baigaa.

Proletariaadai gegemooni tuxai, tariaaşantai proletariaadai xolboo baiguulxa tuxai, xaan zasagii niudarxiin gol meetod ba arga bolxo zebsegtei vostaani tuxai, byrzyaazin-demokraatis revoliuuciin socialiis revoliuuca bolzo urgan xygzexe zailaşgyi tuxai Leeninei hurgaal zaabari bolbol 1917 ondo bolhon fevraaliiin byrzyaazin demokraatis revoliuuca ba tereenei xolşo xoişonxiiin xygzelte dotor xysedeer zybte bolzo batadxagdaa hen.

Nege orondo socialiizmiin ilaxa tuxai teoriii delxeidexinei dainai yjede Leenin zoxioohon baina. Ene teoori bolbol imperialiizmiin yjede kapitaliizmiin zigde bişe xygzexe tuxai Leeninei olhon joho ba imperialiizm tuxai Leeninei hurgaalii yndehe bolgono. Imperialiis dainiii grazdaan dain bolgon xubilgaxiin loozon tabiza erisşilen temesexe zuuraa bolьşeviig paarti bolbol imperialiis dainda xaanai praviitelьstviin ilagdaxii xysaze, froont deere, soldaaduudai xoorondo axadyygei nairamdalai poliitika jabuulza, proletaariin internacionaliizmiin tylee ba imperialiis oronoo xamagaalxa gehen, şovinizm yzelde esergyy erid şanga temesel xeze baigaa. Delxeidexinei imperialiis dain, exin tyryynşegtee revoliuucan xydeleenei debzeltede haad bolxo şingi baihan aad, saaşadaa bolxodoo revoliuucan kriizisei ulam jixeer xygzexe ba daamairaxa jabadalda xyrgehen jym. Dain baildaan bolbol seregleze baigaa gol gol oronuud dotor socialiis revoliuucii mene oirtin xereg bolgohon, Rosii dotor byrzyaazin-demokraatis revoliuucii ilangajaa oirtuulhan, byrzyaazin-demokraatis revoliuuciin socialiis revoliuuca bolzo urgan xygzexe jabadalii xyngedxehen ba oirotuulhan baina.

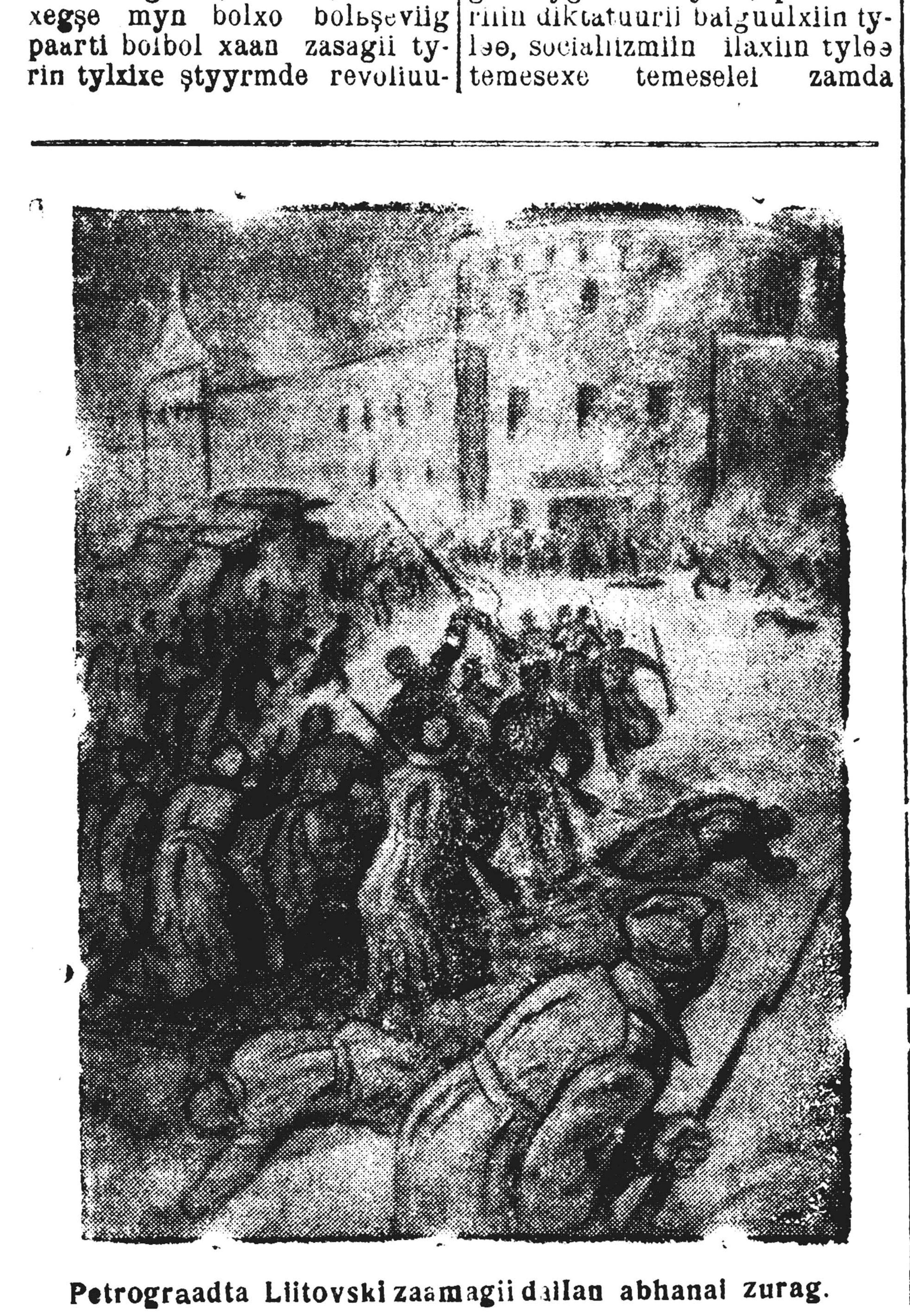

Petrograadta Liitovski zaamagii dailan abhanai zurag.

Revoliuuca tyrgeneer sagtaa tulaza baigaa

Xamzalgaşalgiin ylegdelnyyd xydee azaxuida baihan, uşar; poliitikan zuram baidalai xozomdongi baihan uşar; myn, teexnike ba finaansiin talaar neliieed xysetei imperialiis oronuudhaa xaanta Rosiin tataliuurtai baihan uşar; kapitaliis azaxuin handaralta; olon tymen arad niitiin ylesxelen ba ygeirelge; froont deere xaanta Rosiin ilagdaza, alduuritai baihan uşar—ede bygede bolbol angiin zyrildeenyydei xursadaxa ba revoliuucan xydeleenei debzexe jabadalda xyrgehen baigaa.

Xydelmerişenei xydeleen ilangajaa 1915 onhoo xolşo debzen yrgedeze, elite poliitikan şanartai bolzo jabaa. 1915 ondo Rosii dotor boloohon 928 staaçkiin 213-nь poliitikan staaçka; 1916 ondo bolhon 1284 staaçkanuudai 243-nь poliitikan staaçka; 1917 onoi janvaarь ba fevraalь haranuud soo boloohon 1330 staaçkanuudai 1140-nь poliitikan staaçkanuud baihan jym. Faabrig zavoonudai inspeekciin xinamziin medel doro baihan yiledberinyydte janvaarь soo bastovaalaaşa 244 mingan xynei 66,4 proceentnь poliitikan şaltagaanaar bastovaalhan, fevraalь soo bastovaalaaşa 432 mingan xynei 95,6 proceentnь poliitikan şaltagaanaar bastovaalhan baina. Ene xydeleende Petrograad Moskvaa xojor tyryy huuri ezelze jabaa. Fevraalь soo bastovaalaaşa 432 mingan xynei 200 minganь Petrograadta, 161 minganь Moskvaada xyrteze baigaa. Xydelmerişenei xydeleen byxii Rosii sooguur taraza oloniitiin şinze şanartai bolhon baina. 1916 onoi hyyl baghaa xolşo ene xydeleen ulam edibxitei poliitikan temesel bolhon jym.

Proletariaadai revoliuucan temeselei nyleegeer ba oloniitiin dunda bolьşeviiguudai jabuulhan xydelmeriiin nyleegeer aarmiin dundaş revoliuucan yzel delgerze baigaa. Soldaaduud xaiaa olon tymen tariaaşadai hanalii medyylze jabaa. Sylee zaigyi moridii handa abxa ba jyymenei sen ulam ynetei bolxo jabadal bolbol zavoodşaguudta, pomeeşçiguudta, kulaaguudta, naimaaşadta tuhatai baihan bolboş azalşa tariaaşanai bailalii ulam doroituulza baigaa. Xydee tosxonoixid erxim xydelmerişedee dain seregte aldaza, azal xexe xyniinь xomor bolzo baigaa. Xeden milioon xynyyd tariaaşanai azaxuihaa taharan bajaşuul kapitaaltanai aşag tuhiin tylee seregleze jabaa. Xeden milioon xynyyd dainda yxeze gy ali erxeten dutuu bolood gertee busaza baigaa.

Aarmi dotorşii dainda esergyy yzel hanal delgereze, ezemden nojologşo anginuudta xoroo busalxa uşaruud ulam olon bolzo baihan jym. Komaandalagşa sostaavta esergyysen, hangii tonogşo intendaantiin xulagaişadta esergyysen (patroonş ygeigeer, homoş ygeigeer zarьmiaa vintoovkoş ygeigeer) aluuriin gazarta soldaaduudii elьgeedeg xaan ba miniistrnyydte esergyysen zebyyrxexe dura gutaxa jabadal soldaaduud dunda byri tyrgedehen baina. Fronthoo zugadaxa, hain duraaraa pleende oroxo uşaruud olon bolhon jym. Ami bejee xairlangyi aarmi dotor xydelze baihan bolьşeviiguud ene exi zaxagyi xydelgeeji emxitei bolgohon baina.

1916—1917 onuudta dailaldaza baigaa gyrenyydei soldaaduud daisadtaigaa axadyygei tyrelşeelsee xedeg uşaruud tyrgedehen baina.

Xaan zasagii kolooninuudai tariaaşadaiş dunda revoliuucan xydeleen debzeze baigaa. Seregei ariin xydelmeride niutagai zoniii tatahandanь xariuusan 1916 ondo Dunda Aazida bolhon vostaani eneenei elite zişee myn bolno. Tere vostaani Xodzeent ba Samarkaavdda exilhen aad, Kokaand, Andizaan ba Kazaxstaan teeşe tuun taran delgerhen baina. Yrnin bodozo baigaa yndehenei syleelelgiin xydeleenei soxiltohoo „araduudai tyrme" bolxo xaanta Rosii halganan şişereze baihan jym.

Bejee xamagaalxa intereesenь xaanta zasagii dotoodiingoo baidalda xanag xysejee zangidaxaar baadxahan baina. Germaanitai separaatna (amiaara) eb nairamdal baiguulxa, sagtaa tulaza oirotood baihan revoliuucii buta soxixo, profsojuznuudii buta soxixo, revoliuucaşa gegdemeer le elemeentnyydii kaatorgada yzeexe, byrzyaazinş haanь ali olon organizaacanuudii xaaxa, nen tyryyn Gyrenei dyymii taraaxa geze xaantan aimag hanaaşalza baigaa.

Dainai yjede ekonoomikan ba poliitikan talaar bexizeşehen byrzyaazi bolbol revoli
cii myn le buta soxixii xys
baibaş, dain baildaa ilaltai
gaar dyyrgexiiji şuxalaşa
xyheze baihan jym. Dai
amzaltataigaar emxidxeze şa
gyi xojordugaar Nikolaiji x
ordonoi urbaltaar zailuul
orondonь tereenei xyby
Alekseiji reegent Mixajil
maanovtai xamta huulg
geze byrzyaazitan aimag
naaşalza baigaa.

Ene xojor niuusa ygese
(soxilto xexe gehen ezen xa
ta zasagaiş hanaaşalgii, x
ordonoi urbalta xexe ge
byrzyaaziinş hanaaşalgii)
juulainь revoliuuca zogsool
jym.

Proletariaadai staaçkiin
deleen ulas oron dotor xur
teempeer debzeze baitaraa 1
onoi fevraaliiin hyyleer dai
ba ezen xaanta zasagta e
gyy zebsegte temesel b
urgan xygzehen baina. V
taaniiin tugii Petrograa
proletariaad yrgeze, xolşo
şodoo niiselei goorodoi ga
zoonoi bygede niite sold
duud tedende tuhalan orol
baina.

Dainda ba ezen xaanta
sagta esergyy zabastoo
nuud bolьşeviiguudai ur
laar udaa daraa bolzo baiş
1917 onoi fevraaliiin 14
Petrograadai 60 yiledber
oronuudai xeden tymen xy
merişed bastovaalaa. Zabast
kanuud demonstraaca b
„Ezen xaanta zasagii ygei
gon tonilgojo! Dainiii y
bolgon tonilgojo!" gehen
zongtai yngerhen jym.

Fevraaliin 18-ai yder Py
lovoi gigaant-zavoodoi 30 m
ga ylyytei xydelmerişed b
tovaalhan jym. Xydelmerişe
eriltede xariuu bolgon ene
voodoi zaxirgaan zavoodoo x
han baina. Tiixedenь Pytii
zavoodoi xydelmerişed miit
xeze staaçkiin komiteed h
gaad, emxitei temesel ex
gudamzada garhan baina.

Fevraaliin 23-da Olon ul
emegteişyydei yderii olo
faabrig zavooduudta miit
xeze yngergehen baigaa.
tinglegşed xydelmeriee xaja
bişe zavooduudta xydelmeril
şedei xydelmeriinь xajuu
geze olooroo oşohon baixa j
Ene yder Viiborg taliin olo
jixe jixe zavooduud bolьşe
guudai uriaalaar poliitikan
bastoovka exilee hen. Xa
deeree 87543 xydelmerişe
50 yiledberiiin oronuud
raaliiin 23-da bastovaalhan
gaa. Goorodoi zarьma zar
gazaruudta revoliuucan loo
gtai ulaan tuguud yzegde
boloo hen. Emegteişyydei e
xi urgan debzeze, xileeme
xejee olooroo xamtaraad
rodoi dyyme teeşe oşodog
han jym.

Ene zabostoovkii bygede
tiin zabastoovka bolgoxiin
lee bolьşeviiguud edibxitel
xydelmerileze exilee. Fev
liin 24-de bolьşeviigu
Ceentr Komiteedoi biyroo,
nize baihan xydeleeniii u
yrgedxen xygzyylxiin ba
daad niitiii eneende xal
duulxiin zaabari direktiiv y
hen. Xysed bişe medee
fevraaliin 24-de 197 min
xydelmerişed bastovaalhan
na. Xaa gazarta xydelmeriş
miitingnyyd bolzo, xydelm
şenei baidag zaxa xizaar
zarnuudta exin barikaadan
(xalxabşa) tyxieeregdeze
gaa. „Dainiii ygei bolgon
nilgojo! Ezen xaanta zas

(Yrgelzeleinь 3-dxi niuur

1917 ondo Rosiido bolhon fevraaliiin byrżyaazin-demokraatis revoluuca

(YRGELŽELEL. Exinь xojordxi niuarta)

...ei bolgon tonilgojo! Res...yblike mandatugai!" gehen ...ozongnuudtai xydelmerişenei ...monstraaca revoliuucan duu...udii tatahaar goorodoi ceen... teeşe oşohon baina. Yglee...i 9 çaasta Litejne xyyrge ...dar suglarhan zonoi too 40 ...inga şaxam boloo hen.

Fevraaliiin 25-da bolьşevii...uud uriaal bişeg gargaza, te...en soogoo, ene xydeleenei ...litikan zorilgonuudii todor...ollohon ba xaan zasagtai hyyl...ingee baildaa xegtii geze xy...elmerişed ba soldaaduudii ...iaalhan jym. Xysed bişe medeegeer, ene yder, 250 mingan xyn bastovaalza, byxii Petrograadii xydelmerişenei staaçkanuud ba demonstraacanuud orioozo abhan baina. Poliiciin buu zebsegii xuriaalga bolbol demonstraantnarai oiro sagai egeel şuxala loozong myn bolşohon baigaa. Fevraaliiin 25-ai ydeşelen teeşe Viiborg taliin poliiciin tahaguud butasoxigdozo, poliiciinxidai zarьmanь zugadaad zarьmanь aluulaad, revolьveer buunuudiinь xydelmerişed zebseg bolgohon baina.

Revoliuucii byteexe bygleryylxiin demii zabdalganuud

Fevraaliiin 26-ai ygleegyyr ...iiborgde le ba „Peskii" Litej...e prospeekt xyrter symeeree ...xuu vostaanilagşadai medel...e baigaa. Gebeş, praviitelьst...o yşeel goorodoigoo ceentrte ...aiza baigaa.

Petrograadai ookrugai sere...ii komaandalagşa generaal ...aabalov „gurim busa" jaba...alii tyrgen zogsooxiin erid ...anga zaxiralta xaan Nikolaj...aa abhan baigaa. Revoliuucii ...re doronь xaira gamgyi dara...a geze xaanta zasag şiidehen ...ym. Ceentrei gudamzanuud ba ...lamainuudii seregyyd eze...ed, poliico seregyyd xojor ...amta xydelmerişenei demonst...aacanuudii taraan namnaza ...aigaa. Gernyydei xiide bai...uulhan pylimiooduudaar po...iconuud demonstraantnarii ...uudadag hen. Fervaaliiin 26-ai yder, Paavlovsk ba Voliinsk poolknuudai hurgaalai komaanda demonstraantnarii myn buudaza exilhen baina. Petrograadai bolьşeviiguudai komiteedoi 5 geşyydii fevraaliiin 25-ai hyni aarestalhan jym. Fevraaliiin 26-ai demonstraantnarta esergyysen temeexiin tulda morin ba jabagan seregii tabihan baigaa. Tiixedenь, xydelmerişed poliino, şuluu, şil ba jyre gartaa dairaldahan jyymeer moritoi poliicii xaira gamgyi şideze eris zorigtoigoor temesehen baina. Tere zuuraa xydelmerişed mixa bejeeree jabagan seregşyydii xyreeleze, vostaanilagşadai talada oroxiiji ygeledeg hen. Tiixedenь, soldaaduud xyiten ba galta zebsegii xereglengyi jixenxidee edibxigyi baiza yngeredeg baigaa.

Revoliuucan xydelmerişed ba soldaaduudai garaar xegdee

Fevraaliin 26-27-oi yderyyd...i temesel geeşe byri şine ba ...eede şatada xyrehen baina. ...zen xaanta zasagii unagaaza ...g zuuriin revoliuucan praviit...lьstvo togtooxii uriaalhan ...olьşeviiguudai Ceentr Komi...edoi biyroogoi manifeest ga...a hen. Petrograadai komitee...oi aarestlagdahan geşyydii ...laza orolohon Viiborgiin ra...onoi bolьşeviiguudai komi...edoi garta xydeleenei udari...alga orohon baina. Bolьşevii...uud uridiinxidaal adli teme...lii oroilon udaridahan baina.

Urdahaanь buudahaar baitar, ...ydelmerişed goorodoi ceentr ...eenski teeşe zydxen orohon ...ym. Myn fevraaliiin 26-ai ...der, Paavlovski poolkiin 4-dxi ...otiin soldaaduud revoliuu...a teeşe bolzo morito poliico...i tulaldahan baina. Bişiixan ...paas patroontai jirehen aad, ...reenee xuu buudazarxiood, ...aşagyi kazaarmadaa busaxa ...olhon baigaa. Busan gexede ...ysxelşediijinь tere doroo aa...estalza, tyrmede xaahan ba tol...oin saaziin xeheelte yzyyl...eer zanahan baina.

Zygeer, fevraaliiin 26-da de...onstraantnarii poliiciin ba se...egyydei zyghee buudahan uşar ...olbol soldaaduudai dunda re...oliuucan budaliaa xydelgehen ...aina. Fevraaliiin 26-ai yder ...0 soldaaduud vostaanida xa...aadahan baigaa haa, fevraa...i 27-oi ygleegyyr tedenei too ...0200 bolzo, xoişo xoişoo çaas ...yxende neme nemeheer fev...aaliiin 28-ai ydeşelen 127 min...an soldaaduud, vostaanilhan ...ydelmerişedtei niilee hen. Re...oliuucii talada exin tyryyn ...oliinski poolk orozo, Preob...azeenski ba Litoovski poolk...uudii xoinohoo daxuulan ji...ehen baina. Tiiheer baitar Mo...kvaagai poolkiin zarьma xubi, ...deşelen teeşee bolxodoo se...iioonovconuud ba jeegerьnyyd xamtarhan baigaa.

Revoliuuca teeşe bolzo soldaaduudai xamtaran bodolsohon uşar bolbol bolьşeviig paartiiin urdanai jabuulhan jixe xydelmeriiin yre, fevraaliiin ydernyydte kazaarma soo xydelmerişen—bolьşeviiguudai jabuulhan etigyyleltei agitaaciin yre myn baigaa. Petrograadai proletariaadai geroiizm ba ami bejee xairlangyi temeseze orohon baatarlig zorigonь soldaad oloniitede revoliuucan nylee myn baha xaldaahan baixa. Vostaanilhan xydelmerişed ba soldaaduud bolьşeviig paartiiin udaridalga dooro jabaza, buugai arsenaal buliaaza, 40 vintoovko abaad xydelmerişedte xubaahan, tyrmenyydii ezelze poliitikan xeregeer huugşadii syleelhen ba udaanь Gyrenei dyymii ezelhen baina. Tiize jabaxa zuuraa, xaan zasagai nojodii aarestalza, ende tende baihan Poliiciin zasaadanuudii usadxaza exilhen jym.

Fevraaliin 27-oi ydeşelen xamag goorod xuu şaxam, vostaanilhan aradai garta baigaa. Vostaanilagşadta koontrrevoliuucan soxilto xexe gehen generaal Xaabalovai zabdalgahaa yre garza ygee ygei, jaagaad be gexede, tyrgen garaar emxidxehen otriaadainь soldaaduud revoliuucii daralgada xabaadaxagyibdi geze arsaad, vostaanilagşa proletariaadtai niilehen baina. Revoliuucii daraxiin tulda myn froonthooş seregyydii asarxadanь jyme bologgyi, generaal Ivanoovoi otriaad Petrograad xyrexee jabataraa revoliuuciin talada orohonoo medyylhen baina.

Revoliuucan xydelmerişed ba soldaaduud ilaa. 1917 onoi fevraalьda bolhon revoliuuciin ilalta yneteixen sengeer oldohon jym gebel: gansal niislel goorodoi gudamziin baildaanda 1500 xyn aluulaa geeşe hen.

Petrograadta bolhon xubisxalai (perevoroodoi) udaa byxii oron dotor byrzyaazin demokraatis revoliuuca tyrgexen ilahan jym. Xuuşan reziim daigyigeer suxarlza zailaza ygee ygei. Xaa gazarta xydelmerişed soldaaduudii xoinohoo daxuulan revoliuucan xydeleeniii udaridaza, xaanai etigemzetenei zyriltii nuga darahan, poliiciin buu zebsegii xuriaahan baina.

Moskvaa goorodto revoliuucan xydeleen fevraaliiin 27-do exilee jym. Xysetei bolьşeviig yyryydtei baihan zavooduud tyryyn gudamzada garza temeselee exi tatahan baina. Xydelmerişed ba soldaaduudai xydeleen yrgeneer doljolzo, maartiin 2-oi yder Moskvaa goorodto byrzyaazin demokraatis revoliuuca xysed ilahan jym. Bişe bişe gooroduudta revoliuucan xydeleen iimeer le yngerhen baigaa.

Maart hariin exieer, xydelmerişed ba soldaaduud xaanta zasagii xaa gazarta ilan halgaahan baina geeşe. Revoliuuciii froontdoş, xydeedeş jixeer haişaaza ugtaa; xaanta zasagii unagaahanda oloniitiin badarma bajarlal bolhon tuxai şimeenyyd ulas oronoi ali byxii zaxa xizaarhaa Petrograadta xylieegdeze baigaa.

Xydelmerişedei ba soldaaduudai ilaltiin yre şimii xen edeleeb?

Fevraaliin 27-do Petrograadta revoliuucan zasagai oorgan bolxo xydelmerişedei ba soldaaduudai depytaadnarai Soveed bii boloo hen. Soveeduud xadaa, vostaaniiin ba revoliuucan zasagai oorganuud myn geeşe geze yşee 1905 onoi revoliuuciin yjede ba delxeidexinei imperialiis dainai yjede bolьşeviiguud zaahan baina. Gebeşji, fevraaliiin byrzyaazin demokraatis revoliuuciin bolxo momeent deere proletariaad bolbol zasagii bulimtaran abxa jabadalda byrzyaazihaa dutuuxan beledxeltei baiza baihan jym. Bolьşeviig paartiin voozdьnor nege gee haa xiliin saana Leenin, ygei gee haa syleltede Staalin, baiza baigaa; tyryy xydelmerişedei nelieed olonxiinь froontdo mobilizovaalagdaatai baigaa. Dain seregei yjede, xydeehee olon şine xydelmerişed faabrika zavooduudta orohon baigaa.

Revoliuucan baildaanai dylete xaluun edi dunda baiguulagdahan Soveed bolbol zebsegte xysii tyşeze xydelmerişed ba soldaaduudai tuhalalga demzelgii tyşeze baigaa. Fevraalь 28-ai yder Petrograadai soveedoi Gyisedxexe Komiteed bolbol rajoonoi komiteeduudii emxidxexe ba xydemerişen miliicii baiguulxa geze togtoohon jym. Maart 1-ei yder soveedoi pleenym tusgaar togtool gargaza, terenei johoor goorod soo baihan byxii seregyyd gansaxan le soveedto medegdexe johotoi baigaa. Myn maartiin 1-de gargahan №1 prikaaz soogoo soveed bolbol, aarmi dotor albanhaa gadaa tee froontooroo zirges geze zagsalgii, ofeceernuudai xergemnelgii, buliuulhan soldaaduud teeşe „şi" geze xandalgii xorihon jym. Tere prikaaz soogoo rootiin, batalьoonoi g. m. komiteeduudii ba soveedto orolsoxo depytaadnarii hungaxiiji ujalgalhan, oficeernuudta buu zebseg yxiiji xorihon baixa jym.

Gebeşji, maartiin negenei hyni soveedoi tyleelegşed bolbol „dyymiin tomootoişuultai" xeereldee xeze zasagii dyyren xysedeerenь Sag zuuriin byrzyaazin praviitelьstvo tuşaaxa tuxai xelsee batalzarxioo hen. Soveedtoi zergeşelden tere doroo byrzyaazi praviitelьstvo bii bolhon baigaa.

Revoliuucan xydelmerişed ba soldaad niite ezen xaanta zasagii unagaaza soveeduudii baiguulaa geeşe hen. Tiigeed, revoliuucan daişadii bolьşeviiguudai udaridan baildaza baixa yje sooxono menьşeviigyyd ba eseernyyd soveed dotor huurizaza, olonxinь bolood, soveedoi xytelberiii gartaa oruulhan baixa jym. Tedener eneeniii jaagaad şadaab gexede, ezen xaanta zasagii unagamsaar Rosiin poliitikan baidalda oloniite zizeg byrzyaazi ba eldeb zyhenei etegeedyyd (obiivaatelьnuud) xamtaralsaza niilehen baigaa jym. Tiixe zuuraa, soveeduudai menьşeviig—eseer xytelberilegşed bolbol soveedto orolsoxo tyleelelgiin tusxai sisteeme zoxioozo, terenei johoor mingan xydelmerişedhee nege tyleelegşii soveedto elgeeze baixadanь minga xyrexegyi xydelmerişedtei olon zi yiledberinyyd baha nege-nege tyleelegşii elьgeeze baigaa. Enenь, bolьşeviiguudai xoinohoo dagaza jabahan xydelmerişedtei jixenyyd yiledberiiin erxiiji xizaarlaxa gehen bodomzo myn jym hen. Iigeed baixada, azyiledberiiin proletariaadai 87 proceentnь, saada teexi 13 proceent (zizeg gar yiledberiiin) xydelmerişedhee oroidool xojor huuriaar ylyy baihan baigaa.

Tiixe sagta zizeg byrzyaazna hanal sedxil xydelmerişedei dunda yşeel elbeg baihaniii myn hanaxa xeregtei. Ilahan xydelmerişedeer ba soldaaduudaar baiguulagdahan baibaş menьşeviigyyd ba eseernyydeer xytelberilegdehen soveeduud bolbol byrzyaaziin garta zasagiiji hain duraaraa ygeeşenь iimel şaltagaantai baihan jym.

Xydelmerişedei ba soldaaduudai ilaltiin yre şimii tedenei xete yjiin daisad edlehen baigaa.

Ene bolbol xojor zasagtai yje baihan jym

Petrograadai proletariaadai ba soldaaduudai vostaani xeze baixa yjede byrzyaazi bolbol byrzyazida etigegdexe praviitelьstva baiguulxa zergeer ezen xaanta zasaghaa buultanuudii erixe zuuraa, manarxiis johonoi zaxirgaaji xuuşaaranь ylee xii ba vostaani xeze baihan xydelmerişed ba soldaaduudta esergyy negedemel froontii praviitelьstvatai xamta emxidxexii ygesehen baigaa.

Ygeseegee bejelyylze amzaagyi. Revoliuucan uşaralnuud tere tyysebiinь bejelyylgeegyi Niisleldе revoliuucan uşaralnuudai ulam yrgegdexedenь darii seregei diktatuura baiguulza „gurimtai bolgoxo" gehen xyselhee byrzyaazinar arsaxa baidaltai bolhon baina. Tiigeed byrzyaazi bolbol Petrograadai soveedoi zizexen byrzyaaziiin, menьşeviig-eseernyydei udaridagşadtai naimaa taaraxa jabadalda duratai xanaar orohon baixa jym.

Xaanta zasagai huurida byrzyaaziiin emxidxehen Sag zuuriin praviitelьstvo oroo hen. Ene praviitelьstviin sostaav: tyryylegşe ba dotoodo xeregei miniistrte kniaazь G. L. Lьvoov, gadaada xeregei miniistrte P. N. Miliykoov (kadeed), seregei ba uhan seregei miniistrte A. J. Gyçkoov (oktiabriiist), zam xarilsaanai miniistrte N. V. Nekraasov (kadeed), xudaldaanai ba azyiledberiiin miniistrte M. J. Tereeşçenko, gegeerelei miniistrte A. A. Moyiilov (kadeed), sinoodoi oober-prokyroor V. N. Lьvoov, gazartariaalangai miniistrte A. J. Şingarioov (kadeed), jysticiin miniistrte A. F. Keerenski (try-doviik), gyrenei kontrolloorto J. V. Goodnev gegşed orohon baigaa.

Sag zuuriin praviitelьstviin batalan abza maartiin 3-da tunxaglahan deklaraaca soo poliitikiin ba şazanai xeregeer xinaltada baigşadii bygediinь syleelxe; ygiin, eblelei, suglaanai ba staaçkiin sylee ygexe; izaguurai, yndehenei ba şazanai talaar xizaarlaxa jabadalii boliuulxa; poliiciin orondo miliicii baiguulxa, revoliuucan poolknuudai buu zebseg xuriaaxagyi huuriaaranь bailgaxa; soldaaduudai erxii teexnikiinь erxe baidalai zergeer grazdaanuudai erxetei adlidxaxa—geze sonosxogdohon baixa jym. Darii sagaa Yçrediitelьne suglaa zarlalgii beledxexe tuxai ba bygede niitiin, sexe tegşe ba niuusa hungalga exilxe tuxai deklaraaca soo myn le xelegdehen baina.

Xydelmerişen angida ba tariaaşadta xaşagdaza ilgehen byrzyaazi bolbol revoliuucatai temesexiin tulda, myn tere egeeree oloniitiin ton medeg iexegyigeer mexelxiin arga xexe geze oroldohon baigaa. Eneentei xamta byrzyaazi bolbol revoliuuciin gol asuudal bolxo eb nairamdalai tylee, gazarai tylee, 8 çaasai xydelmeriiin yderei tylee, talxanai tylee temeselhee oloniitiin hanalii algasuulan hamaaruulxiin hedelgenyydii xehen baigaa.

Praviitelьstva bolbol zasagaa byrzyaaziiin garta yleexe, xydelmerişen tariaaşanai xydeleeji daraxa ba Aangli, Fraanciin byrzyaazitai xaluunaar ebleze imperialiis dainiii yrgelzelexe gehen bodoto zorilgotoi baigaa.

Maartiin 2-to Petrograadai Soveedoi zasedaani deere Gyrenei dyymiin Tyr zuuriin komiteedoi xelsee xehenei yre tuxai elidxel boloo hen. Bolьşeviig paartiiin zyghee yge xelehen Moolotov ba bişe bolьşeviiguud Sag zuuriin revoliuucan praviitelьstva emxidxexii erihen baigaa (xydelmerişed ba soldaaduudai depytaaduudai Soveedoi negedegeer zasedaaniiin urda tee, fevraaliiin 26-da bolьşeviiguudai CK-n biyroogoi manifeest soo ene loozong tabigdahan baigaa).

Byrzyaazitai jamarş xelsee xexegyi geze bolьşeviiguud duradxaa hen. Byrzyaaziin Sag zuuriin praviitelьstviin garta zasagaa ygexe tuxai menьşeviigyydei ba eseernyydei duradxaltai tiixele tedeniii dagaza jabahan Soveedoi olonxinь negedehen baixa jym.

Bolьşeviiguudai CK-n biyroogoi maartiin 4-de abtahan rezoliuuca soo Sag zuuriin praviitelьstviin koontrrevoliuucan udxa şanartai baihan deerehee tereentei jamar baa xelsee xeze bolxogyi geze zaahan ba Sag zuuriin revoliuucan praviitelьstva baiguulxa geze erideer xelegdehen baina. Ene yjede Viiborgskiin rajoonoi xydelmerişenei suglaanuud gyreneigee zasagii soveeduudai garta oruulxa gehen erilte xeze re-

(Yrgelzelelnь 4-dxi niuurta)

1917 ondo Rosiido bolhon fevraaliiin byrzyaazin-demokraatis revoliuuca

(YRGELZELEL. Exinь xojordxi ba gurbadxi niuurnuudta)

zoliuucanuudii gargahan baina.

Kapitaliistnuud ba pomeeşçiguud Sag zuuriin praviitelьstvo baiguulhanai daraa Rosiido monarxiis zuramii xuuşaaranь yleexiin hedelge gargahan baixa jym.

Maartiin 2-hoo xoişo Petrograadta bodotoo deeree xojor praviitelьstva togtood xojuulaa jabuulga xese baigaa: 1) Өөhedeingee garta zasagai aparaadii bariza baihan Sag zuuriin byrzyaazin praviitelьstva ba 2) Өөhedeingee talada zebsegte xysii bariza baihan ba byxii oronoigoo oloniite proletariaadhaa ba tariaaşadhaa tuhalamza abza baihan Petrograadai Soveed baigaa.

Byrzyaazi bolbol xydelmerişen ba tariaaşanai geroilig temeselei yrili yberşeleze, өөhedeingee garta zasagii abza şadaad zasagii gansaaraa barixiin hedelge xebeşji oloniitede tyşeglese baihan soveeduudii xaaza şadaxagyi baigaa.

Xojor zasag jamar udxataib gexede, byrzyaazna Sag zuuriin zasagai zergeleed, yşөө xysөөgyixen byrildeze baihan, zygөөr bodoto deeree bii bolhon ba urgaza jabahan, baha nege praviitelьstva Xydelmerişen ba Soldaaduudai Soveeduud togtoogdohon baigaa.

Ene ondoo praviitelьstviin angiiin sostaav jamar be gexede, proletariaad ba soldaadai myndiir ymedehen tariaaşan. Ene praviitelьstva poliitikan şinze şanaraaraa bolbol revoliuucan diktatuura myn gexede, gyrenei tybei zasagai gargahan xuulida tyşehen zasag bişe; revoliuucan johoor sexe tuhadyyrelgede tyşehen ba oloniite aradzanoi dooguurhaa gargahan yydxelgede sexe tyşeglese jabahan zasag myn geze Leenin Rosii busaza jirehen daraagaa, xojor zasagai өөre şinzenyydei udxa şanarii apreeliin exleer todoruulhan baina.

* * *

Eb nairamdal, talxa ba sylөө gehen loozongoor oloniite aradzan proletariaadii dagan jabaza xaanta zasagii unagaahan baigaa. Sag zuuriin praviitelьstva revoliuucii dyyrehende toolood, tere daraa aradzoniii namtaraxii urihan ba xysөөd ilataraa sereg dai yrgelzelxiin tylөө agitaaca jabuulhan baixa jym. Zygөөr gazarai asuudal, 8 çaasai xydelmeriiin ylөөr togtooxo asuudalnuudii johoşolen şiidxexe jabadalii exileegyi baigaa. Yçrediltelьne suglaa zarlaxa jabadalii bolzorgyigөөr xoişluulldag hen. 8 çaasai xydelmeriiin ydөrөө xydelmerişed bolьşeviiguudai xytelberieer өөhedөө togtooza oroo baixa jym. Tybei ba gybeernyydei gazarai komiteeduudta olonxinь praviitelьstviin tomilohon kapitaliistnuud ba pomeeşçeguud huuza baigaa.

Xaanta zasagai xuuşan aparaadai jixexen xubiii bairaaranь ylөөxii xysөөhen deereheө praviitelьstvo bolool niitaguud deere өөreingөө komissaarnuudta olonxinь pomeeşçeguud ba gaarahan monarxiistnuud bolxo gybeeriin ba yjeezdiin zeemsk ypraavanuudai tyryylegşedii tomilohon baixa jym. Jystiiciin miniistr Keerenski xaanta yjiin prokuroornuudii bygediinь tuşaaldanь yleehen baigaa. Sag zuuriin zasag sereg dainai ba eb nairamdalai asuudalda өөreingөө poliitikiin imperaliis xaraktertai baihaniii xoohon ygө, loozong ba naiduulgaar daldalaza baihan baigaa.

Bolьşeviiguud oloniitii socialiis revoliuuciin tylөө temeselde beledxehen baina

Proletariaadai avangaard, bolьşeviig paartiii xelberiyylөgөgyigөөr daxaza jabaa hen. Mөxelegdeze baihan xeden milioon xydelmerişedei, soldaaduudai ba tariaaşadai dunda nebterүүlgiin xydelmeri jabuulza, tedeenei teerixiinь boliuulxa ba tedeeniii byrzyaaziiin ba zizexen byrzyaaziiin paartinuudai nyleenhөө gargaxa—ton şuxala zoriigo baigaa; eneeniii zyb, buruu şiidxehenhөө revoliuuciin saaşadaa xygzөxө jabadal şiidexe baigaa hen.

Zizexen byrzyaaziiin demokraat paartinuud bolxo eseernyyd ba menьşeviigyydei paartinuud tere yjede imperaliizmiin tulguurinь bolhon ton ajuultai xysen baigaa. Jyyndeb gexede, ende paartinuud bolbol imperaliistan azalşan xojoriii xoorondonь ebderyylxe geze oroldodog yzөlөө delgeryyldeg baigaa. Tiixede bolьşeviiguudai gol temeselөө ede paartinuudta esergyysyylen jabuulxa johoniinь baigaa. Jyyb gexede, ede paartinuudii oloniitehөө tahalaza halgaagyi haa, oloniite azalşadii imperaliistnuudai nyleenhөө gargaxiin argagyi baigaa. Tere ygeide soveedoi revoliuuciin ilaltada myn naidaxa argagyi baigaa geze nyxer Staalin hurgahan zaahan baidag.

Menьşeviizm ba eseerstviin byxii yzөөdeinyydtei yni udaan ba amzaltataigөөr temeseze, oportuniis xelberilnyydtei ba Leeninei şugamhaa nagan xelberigşedtei tahaldaagyigөөr temeseze manai bolьşeviig paartii idiei surtalai ba organizaacan talaaraa byxezehen ba batazahan baigaa.

Paarti bolbol byrzyaazna-demokraatis revoliuuciin socialiis revoliuuca bolzo xubilgan urguulxiin tylөө temesexe revoliuucan todo elirxei prograamatai baigaa hen.

Bolьşeviig paarti bolbol temeselei şine erxe baidal deere şineer mynөө olxo jabadalda revoliuuciin byxii istoorioor beledxegdehen baigaa.

Tere darii, bolьşeviiguud oloniitiiji revoliuucajaa yrgelzelexii urihan ba byrzyaaziiin Sag zuurai praviitelьstviin garta zasagai orood baihanhaa xoişo, deermedelgiingөө şinzii şanarii bagaxanaarş aldaagyi baihan imperaliis dainda esergyy jabuulga xeze orohon baina. Menьşeviigyydei ba eseernyydei xuuran mөxelxe poliitikada esergyy temeselii ba paarti dotor paartiiin şugamii xazagairuuldag oportuniistnuudtai esergyy temeselii bolьşeviiguud bolbol, maartiin 12-to sylelgehөө busahan nyxer Staalinai xytelberieer, erşimteigөөr jabuulhan baina. Maartda bolhon paartin zybleen deere Vojtiinski-Sevryyka gegşiin menьşeviig gryype paartihaa gargagdaa hen. Myn ende exe oronoo xamagaalaxa poziicodo unahan soldaaduudai axadyy mete tyrelşөөlsexii buruuşaaza soldaaduudii „homondo homoor, yxer buugai homondo yxer buugai homoor“ xariuusagtii geze urihan Kaamenevta soveeduudai tere ydereinь zorilgo xadaa Sag zuurai praviitelьstviin jabuulgii le soveeduudai zyghөө xinaxa kontroolьdoxonь jyynhөөş şuxala baina gexiise medyylhen Kaamenevta paartin tere zybleen erid xatuu soxilo ygehen baigaa. Sag zuurai praviitelьstviin byrzyaazna şanariinь bolьşeviiguud susargyigөөr uudalan eliryylehen ba revoliuucan zasagai oorgan bolxo Soveeduudii bexizyylxe ba delgeryylje geze proletariaadii urihan baixa jym.

Aradzanai revoliuucan zasagai oorgan bolxo. Xydelmerişed ba Soldaaduudai Depytaaduudai Ceentr Soveedto medeltei soveeduudii xaa xaanagyi togtooxo, tedeniii bexizyylxe jabadal revoliuucan sociaal demokraaduudai xydelmeriiin jamaraar jabuulaglaxa baihaniii xaruulza ygөө geze nyxer Staalin bişehen baixa jym.

1917 onoi maartiin 5-haa daxin garza exilhen bolьşeviiguudai „Praavda“ gazeed Sag zuurai praviitelьstviin imperaliis şinze şanarii ba menьşeviig, eseernyydei xuuraxa mөxelexe şugamii esezөgyi uudalan eliryyleleg baigaa. „Praavda“ gazeed bolbol froontdo, soldaaduudai xoorondo axalyygai tyrelşөөlөө xexii soldaaduudta nebterүүldeg xydelmerişedii zebselexii eldeg, ydөrөө 8 çaasai xydelmeriii өөhedөө togtooxii uridag, Yçrediltelьne suglaa xylөөgyi, pomeeşçeguudai gazarii revoliuucan johoor, eңxiteigөөr abxii tariaaşadii uriaaladag baigaa hen. Maartiin 28-da „Praavda“-da tunxaglagdahan bolьşeviiguudai CK-n biyroogoi rezoliuuca soo oloniitiin emxiden nigtaraxa ceentr bolbol goorodto xydelmerişed ba soldaaduudai depytaaduudai soveeduud, xydөө tosxondo saaşadaa zasagaa bygediinь gartaa abxa baihan, mynөө gyrenei zasagai byrildeze baihan exin bolxo, tariaaşad ba batraaguudai depytaaduudai soveeduud bolno geze medyyleglehen baigaa. Iime deerehee, paartiiin byxii şugamiinь yneudөө revoliuucii ulam saaşanь urguulxa, aguujixe proletaariiin revoliuuca xexe, xojordogoor etaabta oroxo jabadalda zoriuulagdahan baigaa hen.

„Zygөөr, paartiiin byxii dyreşelii negedxen tobşolozo, şine erxe baidal deere zorilgonuudaa foormulaalaxa xeregtei baigaa. Enenь Leeninei“ apreeliin teezisyyd soo xelegdehen baigaa.

V. I. Leeninei apreeriiin teezisyyd

Rosiido bolhon byrzyaazna-demokraatis fevraaliiin revoliuuca bolbol revoliuuciin tyryyşiin, exinei negedegөөr etaab, şatanь bolno, Rosii bolbol udaadaxi etaabta şilzen oroxo өөre şinzetei istoriis yjede baiza baina geze „Xolohoo bişeg“ gehen zoxiool soogoo Leenin bişehen baixa jym.

Sag zuurai praviitelьstvada jamaraar xandaxa tuxai, dain ba eb nairamdal tuxai, proletaariiin miliiice tuxai, zasagai tylөө, gyrenei xuuşan aparaadii ebdexiin tylөө temesexe proletariaadai zoriigo tuxai, revoliuuciin saaşaa urgaxa zorilgo tuxai Rosii daxi revoliuuciin gol yndehen asuudalnuudii Leenin yşөө xari gyrende baixadaa elirxeilhen delbelhen baixa jym.

Apreeliin 3-da Leenin Petrograad jiree hen. Yglөө yderiinь bolьşeviiguudai suglaan deere „ene revoliuucada proletariaadai zorilgo jamar be“ geze elidxel xelehen („apreeliin teezisyyd“) baigaa. Rosiida odoo yjiin өөre şinzenь jyyb gexede, proletariaadai gyişed uşaraa medeegyi ba emxideegyi baihan deerehee byrzyaaziin garta zasag orulhan revoliuuciin negedegөөr etaabhaa, proletariaad ba ygeitei tariaaşadai garta zasagii oruulxa xojordugaar etaabta şilzen oroxo jabadal bolno. Sereg dainai imperaaliis şinze şanarii eliryylxe zuuraa, oloniitede „ynen heşeleeree“ „exe orono xamagaalxa revoliuucan yzel“ baidag, oloniitiin alduunь dyreşөөl opedoor zahaglaxa, tere sagta „exe oroniii xamagaalaxa“ „revoliuucan“ yzelde „bişiixanş buulta“ xeze bolxogyi, byxii zasagaa soveeduudai garta gyişed şilzyylen oruulxiin tylөө sag yrgelze ba esөşөgyigөөr agitaaca jabuulxa xeregtei, imperaliis dainii kapitaaliii unagaangyigөөr, demokraatis ebөөr esөşlexe argagyi g. z. Leenin zaahan baixa jym.

Sag zuurai praviitelьstvada jamarş tuhalamza xyrgexөgyi, tereenei naiduulgiin, ilangajaa sereg dainai jala abxahaar arsaxabdi gehen naiduulgiin xudal xuurmag baihaniii oilguulxa.

Parlaamentata respyyblike xeregtei bişe, byxii oron soo guuraa Xydelmerişenei, Batraaguudai ba Tariaaşanai Depytaadnarai Soveeduudii doroho deereenь xyrter baiguulhan respyyblike xeregtei; Soldaaduudai ba Xydelmerişenei Soveeduud ilhaa busaza, parlaamentatai respyyblikede oroo haa heergөө suxarihan jabadal bolxo gehe tiixede Leeninei zaahan baidag.

Poliica, aarmi, çinoovnigtaniii xolodxoxo, Soldaaduudai axadyygei tyrelşөөlsөөjii delgeryylxe, pomeeşçeguudai gazarii konfiskaacalza terenөөgөө yndehen huuri deere byxii gazaraa gyrenei medelde oruulxa, oronoigoo byxii baanknuudii xamtalza niite yndehetenei nege baank bolgozo, xydelmerişedei depytaadnarai soveedoi zyghөө tereniii xinan kontroolь dozo baixa. Mynөөdөreimnai tulaza jirehen zorilgo xadaa, socialiizmiiji „bii bolgoxo“ bişe, oloniitiin yiedberiii ba teseelei zyilnyydii xubaarilaxa jabadalii Soldaaduudai ba Xydelmerişenei Soveeduudai zyghөө ene doroo kontroolьdon şalgaxa le jabadalda oroxo uşartai bainabdi geze Leenin myn xelehen baina.

Proletaarin socialiis revoliuuca xexe gehen Leeninei zam bolbol proletariaad ba ygөөtei tariaaşadai ebiel baiguulza, dunda şadaltaniii xaişaaş oroogyi baixaar angiiin xysii şineer xubaariilan tabixa jabadalii xaraalhan baigaa.

Byrzyaazin, zizexen byrzyaazin paartinuud, Troocki, myn Kaamenev, Zinoovьjev ba tedenei yzel barimtalhan byleg etegөөdyyd Leeninei „apreeliin teezisyydte“ negen doro esergyysen orohon baixa jym. Troockiş, Kaamenevş, Zinoovьjevş bolbol manai orondo socialiizm ilaza şadaxagyi gehen jyrөөnxii nege reaakcan yzelhөө, marksiizm-leeniniizmde tud xarşa negen hurgaalhaa yndeheldeg baigaa. Eneenhөө yndehelze, Leenin—Staalinai paartitai saaşadaa esergyysen temesexedөө, SSSR soo buta soxigdohon ba usadxaglahan mylzөgşө angiiin yleednenyydii emxidxegşөөi bolzo şilzehen, manai orondo kapitaliizmii daxin bodxooxii xysehen, olon ulasai koontrrevoliuucan byrzyaaziiin tyryy otriaad bolhon, buzar muuxai terror aluurdalga, tagnuul spionaaz, xoroloigo, xydelmerişedii xoroor alalga (Keemerivo) g. zergiin ton muuxai, buzar buzagai arga meetoiii xeregleze faşiizmiin johotoi gegşiin aagentnuud boloo, nege ygөөr xelexede paarti, Soveed zasag, soveedoi byxii aradzon ba socialiizmda esergyy temesel jabuulxadaa byxii jyymii xeregiexөө seerelxegyi baihan.

1917 onoi apreelьda paartiiin dotor „zyynei“ hanal gargahan baina gebel: Sag zuurai praviitelьstviin jabuulganuudai imperaliis şanartai ba xaraaktertai baihaniii bodotooronь medөrxedөө, ene praviitelьstviin darii sagaa unagaaxa şuxala geze tobşolol gargadag etegөөdyyd bii baigaa.

Paarti bolbol Leenin ba Staalinai xytelberieer xojor froontdo ton ysөd ba şanga temesel jabuulhan baina. Paarti bolbol troockiizmdaş, Kaamenevşalxa jabadaldaş, paartiiin şugamda „zyynei“ hyreltenyydteş erşemtei soxiltonuudii ygşe, tedenei bolьşeviizmda ba socialiis revoliuucada ton xarşa oportuniis udxa şanarii esөstөnь xyrter eliryylhen ba balşilsa xaruulhan baixa jym.

Fevraaliiin byrzyaazin-demokraatis revoliuuciin byxii өөre şiniiin anaaliz şinzelte ba enenei socialiis revoliuuca bolzo xubilan urgaxa ezse zam deerehee yndehelze Leeninei „apreeliingaa teezisyyd“ soo delbelehen zaabarii hurgaal 1917 onoi apreeliin 24-29-de bolhon, bolьşeviiguudai Byxerosiin apreeliin konfereenciin xydelmeriin gol yndehen bolzo orohon baigaa.

Apreeliin konfereence odoo jabaza baigaa yje ba gazarai asuudal tuxai Leeninei elidxel, yndehenei asuudal tuxai Staalinai elidxel sonosohon, sereg dain tuxai, xydelmerişed ba soldaaduudai depytaadnarai Soveeduudta jamaraar xandaxa tuxai asuudalaar tuxai rezoliuuca gargahan baigaa. Konfereenca bolbol exe oroniii xamagaalxa yzelhөө xaxasaagyi jamar negen paartinuudtai blook (negedehen xoloo) batalxii erideer buruuşaahan, busa oronuudai sociaal-şovinistnuudtai ebsexe jabadalii myn buruuşaaza, Gurbadugaar Internacionaal baiguulxiin loozong gargahan baigaa. Bolьşeviig paartiiin apreeliin konfereence deere byrzyazin-demokraatis revoliuuciin socialiis revoliuuca bolzo xubilan urgaxa jabadalii oiro sagai zorilgo bolgozo tabixa zuuraa, ene asuudalaar todorxoi revoliuucan prograama-zoxioohon baigaa. Konfereence bolbol revoliuuciin gol şuxala asuudalnuud bolxo dain, gazar ba ylesxelentei temesexe tuxai asuudalnuudaar ton todorxoi şiidxeberi abaahen. Apreeliin konfereence өөreingөө şiidxeberieer bolьşeviig byxeniii ton todorxoi daişalaxii prograamaar zebsөglөө hen.

Paarti bolbol geneaaliin voozdь Leeninei ba terenei oiriin soraatnig Staalinai xytelberieer byrzyaazin—demokraatis revoliuuciin socialiis revoliuuca bolzo xubilan urgaxiin tylөө, proletaariiin diktatuuriin tylөө şanga temesel jabuulhan baigaa. Ene temesel aguu jixe ilalta taigaar garaa hen.

Ene zilde, bide oktiaabriiin aguu jixe socialiis revoliuuciin bolhoor 20 zil gyisehenei oiji temdөglөxemnai. Ene revoliuuca bidende Soveed zuram olgoo, eneende yndehelze, manai epooxiin byxedelxein istoriis udxa şanartai toloto dokymeent bolxo Staalinai Konstituuca soo bişegdehen socialiis bylgemii gol tylebeerenь baiguulaad jabanabdi.

Xariuusalgata redaaktoriin orologşo D. ARDIIIN.

Noomir gargagşa G. NIMIIN. Verestaalagşed: D. BALDANAI, D. SAMSIIN. «B.-M. Praavda» ba «YNEN»-ei tipograafi. Ypolglavliit 176